

3. Галушко С.О., Шевченко М.М., Шерстюк Є.І. Розвиток системи забезпечення реагування на кризові ситуації у воєнній сфері України: актуальні проблеми та шляхи їх розв'язання. *Досвід застосування збройних сил у світових війнах і воєнних конфліктах ХХ — початку ХХІ ст.: тенденції та закономірності*: зб. наук. пр. / Кол. авторів; за ред. І.І. Фурмана. К.: ЦП «Компринт», 2023. Вип. 12. С. 271–283.

4. Гута С.С. Державне управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками: дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01 / НАДУ. К., 2020, 224 с.;

5. Соколов В.А. Інституалізація аналітичної діяльності в системі забезпечення національної безпеки: зарубіжний та вітчизняний досвід: монографія. К. : НАДУ, 2021. 375 с.

6. Іванова В.М., Шевченко М.М. Розвиток системи кризового менеджменту у сфері національної безпеки і оборони України: теоретико-методологічні проблеми та шляхи їх розв'язання. *Інтернаука*. «Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека». URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/administration2024/8/10188>

7. Андреев С.С., Шевченко М.М. Організаційна стійкість системи реагування на кризові ситуації у сфері воєнної безпеки України: проблеми функціонування та шляхи їх розв'язання. *Досвід застосування збройних сил у світових війнах і воєнних конфліктах ХХ — початку ХХІ ст.: тенденції та закономірності*: зб. наук. пр. / Кол. авторів; за ред. І.І. Фурмана. К.: ЦП «Компринт», 2024. Вип. 13. С. 171–192.

Чумак В.П.
здобувач PhD,
ДННУ «Академія фінансового управління»

МЕТОДИ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

Використання трансфертного ціноутворення у межах великих транснаціональних структур і ланцюжків виробництва доданої вартості значно впливає на багато соціально-економічних процесів як у приймаючих країнах, так і в країнах розташування материнських компаній ТНК і МНК. Застосування різних інструментів трансфертного ціноутворення дозволяє великим міжнародним корпораціям сформулювати додаткові конкурентні переваги та уникати багатьох інструментів державного регулювання у сферах: оподаткування, залучення іноземних інвестицій, репатріації прибутку, відтоку капіталів, монополізації ринків тощо.

Система трансфертного ціноутворення застосовується в міжнародних корпораціях з метою економії на транзакційних витратах, з одного боку, і з іншого боку як спосіб скорочення податкового навантаження. І перше, і друге створює конкурентні переваги та умови для монополізації ринків. У межах національних ринків за умови загострення конкуренції та зниження цін це може мати позитивні наслідки для суспільства. Водночас міжнародні корпорації через систему трансфертного ціноутворення мають можливість монопольної експансії на національні ринки завдяки маневруванню значними ресурсами між підконтрольними центрами витрат, доходів та прибутку.

Протягом останніх десятиліть неодноразово робилися спроби формування єдиних правил контролю над трансфертним ціноутворенням. Використання таких правил може мати суперечливі наслідки. З одного боку, наявність єдиних прийнятних правил створює сприятливі умови для компаній для розширення бізнесу за кордоном та дозволяє знизити ризики подвійного оподаткування. З іншого боку, використання єдиних правил відкриває внутрішні ринки для монополізації із боку найбільших корпорацій. Така ситуація, безумовно, неприйнятна для урядів багатьох країн, що приймають.

У податковій сфері країни взаємодіють на основі укладених двосторонніх договорів (Конвенцій про запобігання подвійному оподаткуванню), більшість з яких ґрунтується на Модельній конвенції ОЕСР (організації, яка проводить політику щодо трансфертного ціноутворення). Аналіз статті Модельної конвенції про пов'язаних осіб (стаття 9) свідчить, що у ній визначається лише загальний принцип розподілу податкової бази, але не встановлюється

певний метод віднесення прибутку певній стороні. Цей документ містить опис рекомендованих методів встановлення трансфертної ціни, що базуються на так званому принципі «втягнутої руки». Принцип «втягнутої руки» полягає в тому, що при здійсненні комерційних або фінансових операцій між пов'язаними особами на умовах, що відрізняються від умов здійснення аналогічних операцій між непов'язаними особами, прибуток, який внаслідок таких операцій міг з'явитися, але не з'явився, має бути оподаткований.

В рамках ОЕСР прийнято декларацію про встановлення рівних умов як для платників податків, так і для податкових органів тих країн, національне законодавство яких базується на його положеннях. Керівництво ОЕСР забезпечує дотримання паритету інтересів як компаній, так і держав. На даний момент ОЕСР рекомендовано до застосування п'ять методів трансфертного ціноутворення, які діляться дві групи, зокрема перша група — традиційні, що базуються на аналізі ціни (порівняльній неконтрольованій ціни (CUP), ціни перепродажу (Resale price), витрати плюс (Cost plus)), а друга група — на аналізі розподілу прибутку (чистої прибутковості операції (TNMM), розподілу прибутку (Profit split)). Аналіз показав, що всі запропоновані методи мають як свої переваги, так і недоліки, тому ОЕСР надає можливість використання інших методів, які дозволять вірогідніше визначити трансфертну ціну.

Слід зазначити, що використання традиційних методів є найефективнішим за умов проведення операцій із матеріальними об'єктами. Якщо в операції використовується нематеріальний об'єкт і тим більше, якщо він є унікальним, то застосування традиційних методів є недоцільним.

У випадку якщо традиційні методи неспроможні точно відобразити особливості здійснюваної операції, то підприємства можуть застосовувати методи, що базуються на прибутку, якщо це не заборонено національним законодавством. Найчастіше такі методи застосовуються у випадках, коли одній із сторін надаються унікальні умови, або у випадку, коли інформація про аналогічні операції є обмеженою [1].

Жоден із зазначених методів не є універсальним і не може використовуватися в будь-якій ситуації, так само як і жодний із цих методів не може бути заборонений для використання. Більше того, можливе застосування інших методів за умови, якщо вони будуть відповідати принципу «втягнутої руки».

При вивченні специфіки застосування методів слід звернути увагу на ієрархію їх використання. ОЕСР наголошує, що метод трансфертного ціноутворення кожної окремої операції має найбільшою мірою відповідати її сутності у конкретних умовах. Дотримуючись рекомендацій ОЕСР, більшість країн відмовилися від суворого порядку застосування методів трансфертного ціноутворення, однак у світі і надалі існує практика ієрархічного підходу [2–5].

Щодо України, то, згідно з національним законодавством, існує практика встановлення ієрархії застосування методів трансфертного ціноутворення, де першочерговим методом є метод CUP. У разі неможливості його використання перевага надається іншим двом традиційним методам (Resale price та Cost plus). Лише наявність об'єктивних причин, через які компанія не може визначити трансфертну ціну за допомогою традиційних методів, надає їй право застосовувати методи TNMM та Profit Split.

Одним із найпоширеніших методів незаконного витоку капіталу є маніпуляція з цінами у міжнародній торгівлі між дочірніми компаніями, які полягають у заниженні чи завищенні цін на продукцію при міждержавній торгівлі. У трансфертному ціноутворенні немає нічого протизаконного, доки дочірні компанії використовують ринкові ціни. Трансферне ціноутворення стає незаконним лише тоді, коли товари чи послуги починають продаватися між зв'язаними компаніями за штучно завищеними чи заниженими цінами. У цих умовах одним із ключових завдань економічної науки, національних урядів та провідних міжнародних організацій стає пошук та впровадження на практиці ефективних методів та інструментів моніторингу, контролю та регулювання діяльності міжнародних корпорацій у частині використання механізмів трансфертного ціноутворення.

Література

1. Трансфертне ціноутворення: сучасний стан та проблеми правозастосування : монографія / [А.М. Котенко, М.О. Мішин, С.В. Брояков та ін.] ; за ред. А.М. Котенка ; Нац. акад. прав. наук України ; НДІ прав. забезп. інновац. розвитку. Харків : Право, 2021. 162 с.
2. *ITR World Tax*. 2023. URL: <https://www.itrworldtax.com/NewsAndAnalysis/ITR-World-Tax-2025-is-now-live/Index/1620>. (date of the application: 15.01.2025).
3. Global Transfer Pricing Review. KPMG. 2023. URL: <https://kpmg.com/kpmg-us/content/dam/kpmg/pdf/2023/kpmg-global-transfer-pricing-review.pdf>. (date of the application: 15.01.2025).
4. Worldwide Transfer Pricing Reference Guide 2022-23. EY Global. URL: https://www.ey.com/en_gl/technical/tax-guides/worldwide-transfer-pricing-reference-guide. (date of the application: 16.01.2025).
5. Transfer pricing requirements around the world. PwC. 2023. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/publications.html>. (date of the application: 16.01.2025).

Швагер А.В.

здобувач PhD,

ДННУ «Академія фінансового управління»

АУДИТ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ДОСТОВІРНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Сталий розвиток і прозорість корпоративної звітності є ключовими аспектами сучасного управління, що знайшло своє відображення в Директиві 2022/2464 від 14 грудня 2022 року про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 537/2014, Директиви 2004/109/ЄС, Директиви 2006/43/ЄС та Директиви 2013/34/ЄС щодо корпоративної звітності зі сталого розвитку (далі — Директива 2022/2464) [1]. Ця директива встановлює нові стандарти щодо складання звітності зі сталого розвитку та зобов'язує компанії проводити її аудит. Основна мета цих змін — підвищення довіри до нефінансової інформації, боротьба із «зеленим відмиванням» (greenwashing) та забезпечення гармонізації стандартів аудиту.

Директива 2022/2464 запроваджує обов'язковий аудит звітності зі сталого розвитку, що передбачає поступовий перехід від завдань з обмеженою впевненістю до завдань із розумною впевненістю. Це вимагає від аудиторів глибоких знань екологічних, соціальних та управлінських аспектів (ESG-показників), детального аналізу процесів формування звітності та оцінки її відповідності стандартам ESRS (European Sustainability Reporting Standards). Особливий акцент зроблено на перевірці прогнозовної інформації, а також оцінці подвійної суттєвості, яка враховує як вплив бізнесу на довкілля та суспільство, так і зворотний вплив зовнішніх факторів на бізнес.

Аудит звітності зі сталого розвитку відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості, достовірності та надійності інформації, що використовується в економічному аналізі.

Аудитори стикаються з викликами, такими як відсутність уніфікованих стандартів до їхньої повної імплементації, технічна складність завдань і зростання вимог до кваліфікації. Це створює потребу в спеціалізованому навчанні, сертифікації та адаптації до нових технологій — аналізу великих даних, штучного інтелекту та автоматизації процесів

Значущою подією є розробка та затвердження Міжнародного стандарту забезпечення сталого розвитку 5000: Загальні вимоги до завдань із забезпечення сталого розвитку, розробленого IAASB (далі — ISSA 5000) [2]. ISSA 5000 забезпечує уніфікований підхід до аудиту інформації зі сталого розвитку, встановлюючи чіткі критерії для аудиторів. Він охоплює різні рівні впевненості, включаючи обмежену й розумну впевненість, що дозволяє адаптувати завдання залежно від масштабу та специфіки організацій. Основні аспекти стандарту включають оцінку суттєвості, критерії звітності, управління ризиками, етику, незалежність, а також оцінку внутрішнього контролю компаній.

Дана ініціатива підтримується також з боку міжнародних організацій, зокрема у заяві Міжнародної організації комісій з цінних паперів (IOSCO) йдеться про те, що новий стандарт